

1.Utrivning av fungerande vattenkraftverk

Enligt vår sammanställning har ägarna till 40 elproducerande småskaliga vattenkraftverk under de senaste åren, till följd av olika myndighetsingripanden, tvingats riva sina anläggningar. Antalet utrivningar ökar i takt med att omprövningen enligt NAP fortskrider. Av de domar som hittills vunnit laga kraft har ungefär hälften lett till utrivning.

Hur många ytterligare utrivningar av fungerande småskaliga vattenkraftverk anser ert parti är acceptabla? Vilka konkreta åtgärder vill ert parti genomföra?

Svar: Frågan är komplex och styrs av myndighetsbeslut och domstolsprocesser. Som parti bör vi därför inte ha någon uppfattning om enskilda beslut om utrivningar. Socialdemokraterna anser att Sverige bör kunna använda de undantagsmöjligheter som följer av EU-rätten i samband med vattenkraftens omprövning fullt ut. Vattenkraften är en central del av Sveriges fossilfria elsystem och bidrar med reglerförmåga, effektbalans och systemstabilitet. Samtidigt har den historiska utbyggnaden haft stora konsekvenser för vattenmiljöer, vandrande fiskbestånd och biologisk mångfald i våra vattendrag. Reformen om moderna miljövillkor syftar till att hantera denna påverkan genom nödvändiga miljöanpassningar samtidigt som vattenkraftens betydelse för elsystemet värnas. Vi anser också att vandringsvägar bör möjliggöras där det finns ett behov och är genomförbart.

2.Elberedskap och totalförsvär

Den småskaliga vattenkraften kan bidra med lokal elproduktion, reglerförmåga, stödtjänster, dödnätsstart och ödrift.

Hur vill ert parti stärka den småskaliga vattenkraftens roll för Sveriges elberedskap, civila beredskap och totalförsvär? Vilka konkreta åtgärder vill ert parti genomföra?

Svar: Vattenkraften har en viktig roll att spela i framtidens energimix, både för ökad elproduktion och ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv. Ett fungerande elsystem är en avgörande del i en beredskapspolitik och där är alla delar som kan bidra till ett robust elsystem viktiga. Vi vill se ett stabilt elsystem, baserat på fossilfri kraft men även effektivisering och lagring av energi. Erfarenheterna från kriget i Ukraina visar även på vikten av reservdelslager och beredskap för att snabbt kunna reparera skadad energiinfrastruktur.

3.Natura 2000

Havs- och vattenmyndigheten senaste genomgång visar att betydligt fler vattenkraftverk än tidigare bedömts omfattas av Natura 2000. Svenska kraftnät har samtidigt framhållit att den nuvarande tillämpningen kan få oacceptabla konsekvenser för det svenska elsystemet.

Anser ert parti att den svenska tillämpningen av Natura 2000 behöver förändras? Om ja, på vilket sätt?

Svar: Vi anser att det är av stor vikt att det finns en balans i myndigheternas tillämpning av lagstiftningen mellan miljökrav och andra viktiga samhällsintressen såsom vattenkraftens centrala roll för svensk elförsörjning. För oss socialdemokrater är det centralt att säkerställa en rimlig balans mellan miljönytta och elsystemets

behov. Varje undantag ska därför föregås av en individuell proportionalitetsbedömning och bygga på ett tillräckligt beslutsunderlag. Nationell vägledning och metodstöd kan bidra till en mer effektiv och likformig tillämpning. De kompensationsåtgärder som aktualiseras vid undantag ska vara effektiva och säkerställa faktisk miljönytta.

4.Vattenkraftens Miljöfond

På grund av kraftigt ökande kostnader för omprövningarna har Vattenkraftens Miljöfond begränsat ersättningen till 6,5 miljoner kronor per kraftverk. För vissa verksamhetsutövare innebär detta att utrivning riskerar att bli det enda ekonomiskt möjliga alternativet.

Anser ert parti att detta är en acceptabel utveckling? Om inte, hur vill ni lösa problemet?

Svar: Vi har som parti inga synpunkter på hur Vattenkraftens Miljöfond agerar för att administrera och säkerställa utbetalningar från fonden. Det är vattenkraftsbranschen som har bildat fonden och dess ägare har ansvar och full rådighet över hur de bäst bedömer hur fondens medel på ett ansvarsfullt sätt används.

5.Vattenmyndigheterna

Vid vattenmyndigheternas fastställande av miljökvalitetsnormer ska EU:s ramdirektiv för vatten tillämpas så att miljöhänsyn vägs mot andra viktiga samhällsintressen. Många verksamhetsutövare upplever att denna avvägning inte sker i praktiken.

Anser ert parti att dagens tillämpning uppfyller EU-rättens krav? Om inte, vilka förändringar vill ni genomföra?

Svar: Vi anser att det är av stor vikt att det finns en balans i myndigheternas tillämpning av lagstiftningen mellan miljökrav och andra viktiga samhällsintressen såsom tex vattenkraftens centrala roll för svensk elförsörjning. Den nationella planeringsramen om högst 1,5 TWh årlig produktionspåverkan har varit en grundläggande förutsättning för reformen och bör ligga fast som samlad nationell ram. Samtidigt ersätter denna ram inte den individuella prövning som följer av EU-rätten. Det bör vidare poängteras att genomförandetakten i omprövningen har bromsats under den nuvarande mandatperioden. Den osäkerhet som länge fått råda behöver därför snarast vändas till tydlighet och förutsägbarhet.

6.Kraftigt modifierade vatten (KMV)

Riksdag och regering har beslutat att möjligheten att klassificera vattenförekomster som kraftigt modifierade vatten (KMV) och att använda mindre stränga krav ska utnyttjas fullt ut inom EU-rättens ramar. Många verksamhetsutövare upplever att detta inte får genomslag i den praktiska tillämpningen.

Vad anser ert parti är orsaken till detta och vilka åtgärder vill ni vidta?

Svar: Om inte regering och riksdagens beslut får genomslag i den praktiska tillämpningen behöver frågan analyseras och vid behov ytterligare åtgärder vidtas.

7.Samverkan i NAP-processen

Många verksamhetsutövare upplever att samverkan mellan länsstyrelserna och verksamhetsutövarna inte fungerar som avsett. Konsekvensen blir att fler frågor hänskjuts till mark- och miljödomstolarna, vilket leder till längre handläggningstider, ökade kostnader och en mycket lång genomförandetid för NAP.

Hur vill ert parti förbättra samverkansprocessen och skapa en mer effektiv och rättssäker omprövning?

Svar: Vattenkraften är ryggraden i det svenska elsystemet. Den osäkerhet som länge rått för verksamhetsutövarna till följd den nationella planen för moderna miljövillkor och den förlängda pausen i arbetet behöver nu snarast vändas till klarhet. Den nuvarande regeringen har tagit fram förslag på hur prövningarna ska kunna återupptas på ett sätt som garanterar att de uttryckta intentionerna om att uppnå största möjliga miljönytta och effektiv tillgång till vattenkraftsel kan uppnås. Det behöver följas upp att dessa förändringar får avsedd effekt.

8.Riksdagens intentioner

Riksdagen och regeringen har vid flera tillfällen uttalat hur den nationella planen ska genomföras. Många verksamhetsutövare upplever ändå att myndigheternas tillämpning inte överensstämmer med dessa intentioner.

Delar ert parti den uppfattningen? Om ja, vilka förändringar vill ni genomföra?

Svar: Den osäkerhet kring regelverken och tillämpningen som råder är mycket olycklig. Vi är beredda att vidta ytterligare åtgärder om det krävs för att säkerställa långsiktiga och förutsebara förutsättningar för verksamhetsutövarna.

9.Den småskaliga vattenkraftens framtid

Den småskaliga vattenkraften producerar förnybar och planerbar el samt bidrar till lokal elförsörjning, elberedskap och levande kulturmiljöer.

Vilken roll anser ert parti att den småskaliga vattenkraften ska spela i Sveriges framtida elsystem och vilka politiska åtgärder vill ni genomföra för att stärka dess långsiktiga förutsättningar?

Svar: Vattenkraften är ryggraden i det svenska elsystemet. Det gäller såväl de stora anläggningarna som den småskaliga vattenkraften. Vattenkraftens reglerbarhet är en särskilt viktig del i energisystemet. Vikten av reglerbarhet ökar i takt med att förnybar energi från vindkraft och solkraft blir en större del av energisystemet. För att bidra med ytterligare effekt skulle vattenkraftens reglerbarhet behöva öka. Det kan ske genom att anlägga nya vattenkraftverk eller dammar i redan utbyggda vattensystem men framförallt genom att utöka produktion och reglerförmåga i befintliga anläggningar. Reglerbarheten kan också öka genom att öka nätkapaciteten – idag finns mycket reglerförmåga ”inlåst” på olika platser i elsystemet eftersom det saknas tillräcklig överföringskapacitet. Det är centralt att nätutbyggnad kan ske snabbt och effektivt, och att tillstånd kan ges snabbare och mer förutsebart även för elnät. Ett ytterligare sätt att öka reglerbarheten i vattenkraften skulle vara att tillåta ökad vattenmagasinering eller magasinering på nya platser eller att komplettera vattenkraft med pumpkraft.